

UZASADNIENIE

do punktów: I. i II. wyroku Sądu Okręgowego z dnia 17 marca 2023 r.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 listopada 2021 roku Sąd Rejonowy w Zgierzu w sprawie z powództwa M. C. i B. C. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę

I. w sprawie z powództwa M. C.:

1. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. C. kwotę 13.500,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 marca 2020 roku do dnia zapłaty;
2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
3. zasądził od M. C. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 896,53 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;
4. nakazał pobrać od M. C. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu kwotę 1.184,22 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;
5. nakazał pobrać od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu kwotę 583,28 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

II. w sprawie z powództwa B. C.:

1. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz B. C. kwotę 9.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 marca 2020 roku do dnia zapłaty;
2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
3. zasądził od B. C. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1.970,02 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;
4. nakazał pobrać od B. C. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu kwotę 1.284,36 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;
5. nakazał pobrać od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu kwotę 362,25 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wywiodły powódki, zaskarżając go w części oddalającej powództwo:

1. w zakresie pkt. I.1 i 1.2 wyroku w stosunku do powódki M. C. ponad kwotę 13.500 złotych w zakresie do kwoty 27.000 złotych,
2. w zakresie pkt. II. 1 i II.2 wyroku w stosunku do powódki B. C. ponad kwotę 9.000 złotych w zakresie do kwoty 18.000 złotych,
3. w zakresie pkt 1.3 i 1.4 dotyczącym rozstrzygnięcia o kosztach procesu i kosztach sądowych w stosunku do powódki M. C.,
4. w zakresie pkt II.3 i II.4 dotyczącym rozstrzygnięcia o kosztach procesu

i kosztach sądowych w stosunku do powódki B. C.,

Zaskarżonemu wyrokowi apelujące powódki zarzuciły:

1. naruszenie prawa materialnego, to jest przepisu art. 446 § 4 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na uznaniu, że przyznane na rzecz powódki M. C. zadośćuczynienie w kwocie 13.500 złotych oraz na rzecz powódki B. C. zadośćuczynienie w kwocie 9.000 złotych są adekwatne do doznanej przez powódki krzywdy w związku z niespodziewaną i nagłą śmiercią ich dziadka, podczas gdy obiektywnie kwoty te są rażąco zaniżone biorąc pod uwagę wyjątkowo silne relacje panujące między wnuczkami dziadkiem oraz uwzględniając fakt, że powódki zostały całkowicie i bezpowrotnie pozbawione więzi z dziadkiem, zatem kwotami odpowiednimi są kwoty: 27.000 złotych na rzecz M. C. oraz 18.000 złotych na rzecz młodszej B. C.,

2. naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, to jest przepisu art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez jego niezastosowanie i oparcie rozstrzygnięcia o kosztach sądowych na zasadzie odpowiedzialności za wynik postępowania w sytuacji, gdy szczególne okoliczności sprawy, w tym charakter dochodzonego przez powódki roszczeń, subiektywne odczuwanie doznanej krzywdy oraz konieczność sięgnięcia w sprawie po opinie biegłych uzasadniają orzeczenie o odstąpieniu od obciążania powódek nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Apelujące wniosły o zmianę wyroku w części zaskarżonej poprzez:

1. w zakresie pkt I.1 wyroku - zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki M. C. kwoty 27.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 marca 2020 r. do dnia zapłaty,

2. w zakresie pkt II. 1 wyroku - zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki B. C. kwoty 18.000 (osiemnaście tysięcy) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 marca 2020 r. do dnia zapłaty,

3. w zakresie pkt 1.3 wyroku - zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki M. C. kosztów procesu przed Sądem I instancji w stosunku do uwzględnionej części powództwa,

4. w zakresie pkt 1.4 wyroku - odstąpienie od obciążania powódki M. C. nieuiszczonymi kosztami sądowymi,

5. w zakresie pkt II.3 wyroku - zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki B. C. kosztów procesu przed Sądem I instancji w stosunku do uwzględnionej części powództwa,

6. w zakresie pkt II.4. wyroku - odstąpienie od obciążania powódki B. C. nieuiszczonymi kosztami sądowymi,

7. zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z powódek kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem II instancji według norm przepisanych.

Odnosząc się do stanowiska apelującej strony powodowej, pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości, zasądzenie od każdej z powódek na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna jedynie w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu i kosztach sądowych w stosunku do każdej z powódek. W pozostałym zakresie jako bezasadna podlegała oddaleniu.

Tytułem wstępu stwierdzić należy, że Sąd Odwoławczy w całości podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji, przyjmując je za własne i czyniąc integralną częścią poniższych rozważań. W konsekwencji niekoniecznym było ich ponowne, szczegółowe przytaczanie.

Wyrok Sądu I instancji w zakresie zasądzonej kwoty zadośćuczynienia na rzecz każdej z powódek jest prawidłowy, tak co do rozstrzygnięcia, jak i co do argumentacji zawartej w jego uzasadnieniu.

Przepis art. 446 § 4 k.c. stanowi, że sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zważyć trzeba, że do kategorii krzywdy kompensowanej zadośćuczynieniem pieniężnym na podstawie art. 446 § 4 k.c. zalicza się w piśmiennictwie i judykaturze w szczególności takie uszczerbki niemajątkowe wywołane śmiercią osoby najbliższej, jak: wstrząs psychiczny, cierpienia psychiczne, spadek sił życiowych, przyspieszenie rozwoju choroby, uczucie smutku, tęsknoty, żalu, poczucie osamotnienia, utrata wsparcia, rady, towarzystwa, niemożność odnalezienia się w nowej sytuacji, zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny, pozbawienie osobistych starań dziadków o utrzymanie i wychowanie dziecka, poczucie sieroctwa, niższej wartości wobec rówieśników, zachwianie poczucia bezpieczeństwa, pogorszenie ogólnej sytuacji życiowej dziecka (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, 7 marca 2014 r., IV CSK 374/13, 27 czerwca 2014 r., V CSK 445/13).

Przy ocenie wysokości zadośćuczynienia przyznawanego w oparciu o powyższy przepis należy się przede wszystkim kierować stopniem i długotrwałością cierpienia i bólu po stracie osoby najbliższej, wiekiem osób uprawnionych do zadośćuczynienia oraz wiekiem zmarłego bezpośrednio poszkodowanego, rozmiarem zaburzeń psychicznych i nasileniem stanów depresyjnych występujących po śmierci osoby najbliższej, poczuciem bezradności bezsilności wobec trudności życiowych i samotności, a także strachem o przyszłość, stopniem pokrewieństwa pomiędzy uprawnionymi a zmarłym i uprzednio występującym stopniem bliskości i wspólności między uprawnionymi a zmarłym oraz niemożnością realizacji przez uprawnionych ich zamierzonych planów i celów życiowych, jak również poczuciem samotności po śmierci osoby najbliższej. Każdy przypadek powinien być rozpatrywany indywidualnie, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy. Wprowadzenie do przepisu klauzuli „odpowiedniej sumy” pozostawia sądowi orzekającemu margines uznaniowości co do wysokości zasądzonej kwoty. Jest on dodatkowo wzmocniony fakultatywnym charakterem tego przyznania co wskazuje na konstrukcję należnego zadośćuczynienia dopiero po przekroczeniu pewnego poziomu krzywdy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1974 roku, OSPiKA 1975, nr 7, poz. 171). Swoboda ta nie oznacza dowolności, gdyż przyznanie odpowiedniej sumy tytułem kompensacji krzywdy, jak i jej odmowa, muszą być osadzone w stanie faktycznym sprawy i, jeżeli jest sporządzone uzasadnienie, okoliczności te powinny znaleźć obiektywny wyraz w motywach rozstrzygnięcia.

Przenosząc powyższe spostrzeżenia na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że – wbrew zarzutom apelacji - Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił wyjściową kwotę zadośćuczynienia: w kwocie 15.000 zł dla małoletniej M. C. oraz w kwocie 10.000 zł dla małoletniej B. C., uwzględniając następnie, przy zasądzonych kwotach na rzecz każdej z powódek, 10% przyczynienia się poszkodowanego.

Sąd Rejonowy wskazał przy tym prawidłowo, jakie aspekty wpływające na wysokość zasądzonego zadośćuczynienia w przypadku każdej z powódek indywidualnie oraz wspólne, miał na uwadze. Podniósł trafnie, że powódki łączyła z dziadkiem silna więź rodzinna i emocjonalna, która została zapoczątkowana już w pierwszych latach ich życia, że dziadek powódek spędzał z nimi wiele czasu, czynnie uczestniczył w procesie ich wychowania, zacieśniając i pogłębiając wzajemne relacje. Z drugiej strony zasadnie Sąd I instancji zwrócił uwagę na aspekt psychologiczny przeżywania śmierci dziadka przez małoletnie oraz sytuację życiową małoletnich powódek, odwołując się do wniosków biegły z zakresu psychologii, który stwierdził, że śmierć dziadka nie spowodowała u M. C. deficytów emocjonalnych, a okres cierpienia psychicznych był krótkotrwały i to głównie w aspekcie wspomnieniowym członków rodziny, a nowe ślady pamięciowe spowodowały zniwelowanie poczucia deprivacji osoby ważnej. Co się zaś tyczy B. C. powódka nie ujawnia śladów pamięciowych wskazujących na istnienie w chwili obecnej związku emocjonalnego z osobą zmarłego i jest nieprawdopodobne, ażeby w momencie śmierci dziadka była w stanie zrozumieć wagę zdarzenia i zareagować pełnoobjawową żałobą. Deprivacja osoby dziadka miała dla dziewczynki znaczenie „zniknięcia” – reakcje przykre mogły pojawiać się dopiero jako wtórne przy obserwacji zachowań rodziców. Śmierć dziadka nie wpłynęła trwale na

sferę emocjonalną powódki i nie doprowadziła do zakłócenia w sferze emocji – nie zareagowała cierpieniem. Reakcja emocjonalna, jakiej mogła doznać powódka była związana z obserwacją reakcji, zachowań domowników.

Istotne jest także to, że Sąd Rejonowy miał na uwadze okoliczność, iż wobec splotu wielu zdarzeń powódki nie mają już żadnego dziadka ani babci, co dodatkowo może wzmacniać poczucie straty.

Na tej podstawie Sąd Rejonowy nie tylko prawidłowo określił wysokość zadośćuczynienia, ale także zasadnie dokonał rozróżnienia wysokości zadośćuczynienia uznając, iż na rzecz młodszej powódki B. C. winna być zasądzona kwota odpowiednio niższa.

Przeanalizowanie stanowiska Sądu I instancji, w ocenie Sądu Okręgowego uzasadnia stanowisko o trafności zaskarżonego rozstrzygnięcia w aspekcie zasądzonego zadośćuczynienia. Zasądzone kwoty są adekwatne do doznanego przez obie małoletnie powódki poczucia krzywdy.

Choć niewątpliwie śmierć dziadka powódek W. D., zwłaszcza tak nagła, była zdarzeniem traumatycznym, to jednak nie niespodziewanym, zważywszy na wiek poszkodowany w dacie śmierci. Nie spowodowała w szczególności tego, że powódki stały się osobami samotnymi, gdyż pozostawały cały czas z obojgiem rodziców, którzy opiekując się nimi, pomagali im odnaleźć się w nowej sytuacji. Ponadto śmierć dziadka nie spowodowała u małoletniej M. C. deficytów emocjonalnych, a okres cierpienia psychicznego był krótkotrwały i to głównie w aspekcie wspomnieniowym członków rodziny, a nowe ślady pamięciowe spowodowały zniwelowanie poczucia deprywacji osoby ważnej.

Natomiast małoletnia B. C. w dacie śmierci dziadka miała 2,5 roku - trudno jest więc oczekiwać od tak małego dziecka, aby pamiętało dziadka. U małoletniej nie ujawniają się ślady pamięciowe wskazujące na istnienie w chwili obecnej związku emocjonalnego z osobą zmarłego i, jak wskazała biegła psycholog, jest nieprawdopodobne, ażeby w momencie śmierci dziadka była ona w stanie zrozumieć powagę zdarzenia i zareagować pełnoobjawową żalobą. Deprywacja osoby dziadka miała dla dziewczynki znaczenie „zniknięcia” - reakcje przykre mogły pojawiać się dopiero jako wtórne przy obserwacji zachowań rodziców. Zauważyć także należy, że małoletnie powódki po śmierci dziadka nie korzystały i nie korzystają z pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej. Zdarzenie to nie wpłynęło trwale na sferę emocjonalną dziewczynek i nie miało wpływu na destabilizację ich stanu zdrowia. Biegła wskazała, że związki powódek z dziadkiem, zwłaszcza małoletniej M. C., były typowe dla ustawień rodzinnych i nie stwierdzono zaburzeń więzi.

Posiłkując się stanowiskiem wyrażonymi w orzecznictwie Sądów w zakresie ustalania wysokości zadośćuczynienia na gruncie art.445§ 1 k.c., wskazać trzeba, że powszechnie akceptowana jest w judykaturze zasada umiarkowanego zadośćuczynienia, przez co rozumieć należy kwotę pieniężną, której wysokość jest utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, określanej przy uwzględnieniu występujących w społeczeństwie zróżnicowanych dochodów różnych jego grup. Zasada ta trafnie łączy wysokość zadośćuczynienia z wysokością stopy życiowej społeczeństwa, bowiem zarówno ocena, czy jest ono realne, jak i czy nie jest nadmiernie zawyżone lub nadmiernie zaniżone, a więc czy jest odpowiednie, pozostawać musi w związku z poziomem życia. Ponadto indywidualny charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że ostateczne ustalenie, jaka konkretna kwota jest „odpowiednia”, z istoty swej, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, lecz nie może to być uznanie dowolne. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w orzecznictwie i doktrynie ugruntowane jest stanowisko, że zarzut naruszenia przepisu art. 445 § 1 k.c. przez zawyżenie lub zaniżenie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia pieniężnego może być uwzględniony tylko wyjątkowo, w razie oczywistego naruszenia tych kryteriów, przez sąd drugiej instancji. Podkreślenia wymaga, że z uwagi na obecność sędziowskiego uznania ingerencja w rozstrzygnięcie Sądu I instancji orzekającego o wysokości zadośćuczynienia może mieć miejsce tylko w wypadkach rażącego naruszenia kryteriów jego przyznawania, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca (por. przykładowo Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 października 2009 r., I CSK 83/09, LEX nr 553662 oraz Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 10 stycznia 2008r., I ACa 1048/07, LEX nr 466432). Wyrażone wyżej poglądy Sąd Odwoławczy w pełni podziela i przyjmuje za własne. W rozpoznawanej sprawie Sąd I instancji określił we właściwej wysokości zadośćuczynienie na rzecz każdej z małoletnich powódek jako odpowiednie do doznanej przez powódki krzywdy. Zasądzone kwoty nie są rażąco zaniżone. Sąd II instancji w kontekście zarzutów apelacji powódek, podkreśla, że oczywistym jest, że dziecko

w wieku w szczególności młodszej powódki, nie przeżywa ze względu na stopień swego rozwoju śmierci dziadka tak jak dziecko starsze, niemniej jego krzywda z tego powodu nie może być nie tylko negowana, ale i umniejszana (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 24 marca 2011 r., I CSK 389/10, 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11 i 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12). O rozmiarze krzywdy małego dziecka doznanej wskutek śmierci dziadka decyduje przede wszystkim, mówiąc najogólniej, pozbawienie, niedającego się przecenić, udziału dziadka w życiu dziecka, jego rozwoju, dorastaniu, dojrzewaniu. Odpowiada temu stanowisku i zasługuje na akceptację uwzględnienie przez Sąd Rejonowy, przy ustalaniu prawa do zadośćuczynienia pieniężnego należnego każdej z powódek, wpływu na ich rozwój psychiczny utraty dziadka w kontekście przeżywania swej inności i doświadczania cierpień z tego powodu w konfrontacji z innymi dziećmi, pozbawienia miłości i innych uczuć ze strony dziadka.

Wobec uwzględnienia przez Sąd I instancji, przy ustalaniu kwot zadośćuczynienia, wszystkich koniecznych aspektów i skutków utraty więzi rodzinnych przez powódki na skutek śmierci ich dziadka, w konsekwencji powyżej przedstawionych uwag, zarzut naruszenia przepisu art. 446 § 4 k.c. należało uznać za chybiony.

Natomiast Sąd Okręgowy podzielił apelację powódek odnośnie do drugiego z podniesionych w apelacji zarzutów.

Zgodnie z art. 113 ust. 4 u.k.s.c. w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może odstąpić od przewidzianego w ust. 2-3a obciążenia kosztami. Powyższy przepis stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 113 ust. 2, 3 i 3a u.k.s.c. Jego zastosowanie pozostawiono dyskrecjonalnej władzy sędziego orzekającego w sprawie i zależy od swobodnej, choć nie dowolnej, oceny sądu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 maja 2017 roku, I ACa 973/16, Lex nr 2351756; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2017 roku, I ACa 1596/16, Lex nr 2480879). Analizując dalej powyższy przepis należy zauważyć, że pojęcie „przypadków szczególnie uzasadnionych” nie zostało zdefiniowane w ustawie i stanowi klauzulę generalną. W judykaturze podnosi się, że kryteria uwzględniania tej przesłanki powinny opierać się na zasadach słuszności i być odnoszone przez sąd do konkretnych okoliczności sprawy, które można w świetle zasad doświadczenia życiowego uznać za wyjątkowe (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2011 I ACa 1596/16, Lex nr 2480879), zaś do okoliczności uzasadniających zastosowanie normy art. 113 ust. 3 u.k.s.c. można zaliczyć nie tylko te związane z samym przebiegiem postępowania, ale również dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. Oczywistym jest, że sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla własnego utrzymania oraz członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy do zwolnienia od obowiązku uiszczenia nieopłaconych kosztów sądowych, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 maja 2017 roku, I ACa 973/16).

Ponadto w ocenie Sadu Okręgowego, Sąd Rejonowy błędnie nie zastosował w stosunku do małoletnich powódek przepisu art. 102 k.p.c..

Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Jest rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Przepis ten nie precyzuje pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację Sądowi przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2013 r., sygn. I CZ 183/12, publ. LEX nr 1388472). O wypadkach szczególnie uzasadnionych w rozumieniu art. 102 k.p.c. można mówić w sytuacji, gdy prowadzą one do przekonania, że ponoszenie kosztów pozostawałoby w sprzeczności z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego. Należą do nich okoliczności związane z przebiegiem sprawy – charakter zgłoszonego roszczenia, jego znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia, przedawnienie roszczenia oraz leżące poza procesem – sytuacja majątkowa i życiowa strony (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 roku, sygn. V CZ 124/12, publ. LEX nr 1341727).

Należy podkreślić, że skorzystanie z regulacji zawartej w art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie od zasady obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór. Zakwalifikowanie przypadku, jako „szczególnie uzasadnionego”, zależy od swobodnej oceny sądu. Ocena musi jednakże uwzględniać wszystkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej podjęcie (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 października 2018 r., III APa 24/18, publ. LEX nr 2612060). Jednocześnie należy mieć na względzie, że Sąd, który rozpoznaje sprawę merytorycznie i ma osobistą styczność ze stronami procesu, może nabrać przekonania - kierując się własnym poczuciem sprawiedliwości, że w okolicznościach sprawy właściwym jest zastosowanie zasady słuszności.

W ocenie Sądu Okręgowego, okoliczności sprawy uzasadniają przekonanie, że w niniejszej sprawie względy słuszności przemawiały za nieobciążaniem małoletnich powódek kosztami procesu należnymi stronie pozwanej wobec częściowego oddalenia powództwa w stosunku do każdej z powódek. Świadczą o tym zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak również zewnętrzne okoliczności związane z osobami powódek. Powódki nie powinny być obarczane konsekwencjami finansowymi działania przedstawicieli ustawowych w zakresie określenia żądań odnośnie do wysokości zadośćuczynienia, na które nie miały wpływu. Ponadto strona powodowa działała w subiektywnym przeświadczeniu o zasadności swojego roszczenia wynikającym z okoliczności sprawy. Sąd Okręgowy nie podzielił przy tym stanowiska pozwanego, że przeciwko zastosowaniu art. 102 k.p.c. w przedmiotowej sprawie przemawiał fakt, że wniosek powódek o zwolnienie od kosztów sądowych ponad kwotę 1.000 złotych został oddalony w całości. W istocie, oczywistym jest, że powódki jako osoby małoletnie nie mają możliwości samodzielnego pokrycia kosztów sądowych. Natomiast argument, że powódki są reprezentowane przez przedstawicieli ustawowych i to na nich spoczywa obowiązek ponoszenia tego rodzaju wydatków, nie podlegał w przedmiotowej sprawie uwzględnieniu. Sąd Odwoławczy miał na uwadze, że zasądzone koszty procesu na rzecz strony pozwanej, a także nakazanie pobrania od powódek nieuiszczonych kosztów sądowych na rzecz Skarbu Państwa, wyczerpywały w znacznej części przyznane tytułem zadośćuczynienia kwoty, co w konsekwencji prowadziło do sprzecznego z zasadami współżycia społecznego pozbawienia powódek części należnego zadośćuczynienia.

Wszystkie wskazane powyżej argumenty przemawiają za uznaniem, iż w sprawie zaistniał wypadek szczególnie uzasadniony, a zatem zasadnym było zastosowanie wprost art. 102 k.p.c., jeśli chodzi o koszty procesu, a także zastosowanie przy rozstrzygnięciu o rozliczaniu nieuiszczonych kosztów sądowych przepisu art. 113 ust. 2 u.k.s.c..

Wobec powyższego należy stwierdzić, że zarzut naruszenia art. 113 ust. 4 u.k.s.c. okazał się skuteczny.

Mając powyższe rozważania na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. dokonał zmiany zaskarżonego wyroku i orzekł jak w punkcie I. wyroku, a na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie II. wyroku.